Patologie 4-09 12.10.2009 14:31 Str. 56
proLékaře.cz | 21.11.2026

POSTUP PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ A HODNOCENÍ STUPNĚ OVLIVNĚNÍ ŘIDIČŮ MOTOROVÝCH VOZIDEL NÁVYKOVOU LÁTKOU VE SPOLKOVÉ REPUBLICE NĚMECKO

[1]Dvořák M., [2]Wolf A., [3]Scherm H., [4]Klír P., [5]Vaněrková H.

[1]Ústav soudního lékařství LF UK a FN, Plzeň
[2, 3]Polizeipräsidium Oberpfalz Regensburg, Operative Ergänzungsdienste-Einstazzug Weiden i.d. Opf., BRD
[4, 5]Subkatedra soudního lékařství a soudní toxikologie IPVZ, Praha

Mezi sousedními státy v prostoru EU dochází k situaci, kdy při ovlivnění řidiče motorového vozidla návykovou látkou je postup při zjišťování a hodnocení stupně ovlivnění odlišný a závažnost protiprávního jednání je posuzována rozdílnými právními předpisy a s jiným závěrem. Zájem státu by měl směřovat k nekompromisnímu a účinnému postihu každého řidiče, který ohrozí sebe i okolí tím, že řídí pod vlivem návykové látky. Filozofie přístupu k tomuto jevu by se mezi jednotlivými zeměmi neměla lišit, cíl by měl být naprosto shodný. Řešení vymezuje stávající legislativa s finančními možnostmi příslušných státních institucí ve vztahu k dokazování ovlivnění řidičů návykovou látkou. Z hlediska právního postihu je základní otázkou, zda se jedná o trestný čin nebo přestupek.

Návyková látka má výrazný účinek na psychiku člověka a při užívání vede k závislosti. Látka, jejíž užití je spojeno s rizikem vzniku psychické/fyzické závislosti, je běžně označována jako *droga*. Mluví se o drogách legálních (alkohol, tabák) a ilegálních (u řidičů jde především o kanabinoidy, amfetamin a jeho deriváty, opiáty, kokain), kde své specifické místo zaujímají i látky užívané v substituční léčbě (metadon, buprenorfin). *Z hlediska našeho trestního práva* se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování *(§ 89 odst. 10 tr. zák*). Pro výklad pojmu návyková látka musí orgány činné v trestním řízení hodnotit, zda je konkrétní látka způsobilá nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Na *rozdíl od lékařského výkladu* patří k návykovým látkám i látky, jež návyk nevyvolávají. *Psychoaktivní látka* po vstřebání do krve ovlivňuje duševní procesy (změna nálady, chování, myšlení), závislost ale nemusí vyvolávat. V tomto kontextu se mluví o abúzu látek nevyvolávajících závislost. *Psychotropní látka* po vstřebání do krve ovlivňuje duševní procesy a její užívání je vždy spojeno s rizikem vzniku závislosti. *Omamná látka* navozuje útlum a zmírňuje bolest. **Psychoaktivní látky** jsou taxativně vymezeny v Mezinárodní statistické klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10 dg. F10-F19). **Omamné a psychotropní látky** jsou taxativně vymezeny v přílohách č.1 až č. 7 zákona o návykových látkách (zákon č. 141/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Z psychiatrického soudně znaleckého hlediska se rozlišuje – zda osoba drogu požila poprvé, s jejím požitím nemá zkušenosti; – drogu požila opakovaně, ale nevytvořila se u ní závislost; – je na droze závislá; – je na droze závislá a závislost u ní vyvolala psychopatologické změny. *Znaky závislosti* jsou medicínsky vymezeny: silná touha po droze (puzení, craving, bažení); zhoršená schopnost sebeovládání ve vztahu k droze (zhoršená kontrola); somatický odvykací stav; růst tolerance; zanedbávání jiných zájmů; pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (společenských, pracovních, zdravotních). **Pokud řidič vezme drogu vědomě, i když ví, že může ohrozit sebe nebo okolí, je nutné uvažovat o projevu závislosti**. V konkrétním případě se rozlišuje *specifikace poruchy/klinický stav*. Soudní lékař by měl mít přehled o akutní intoxikaci; škodlivém užívání (abúzus, fyzické/psychické komplikace); syndromu závislosti (psychická/fyzická závislost) a odvykacím stavu (abstinenční syndrom, „absťák“). Společností soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP je orgánům činným v trestním řízení doporučováno, aby **při ovlivnění alkoholem nebo psychotropními léky byla stanovena koncentrace látky v krvi**. **Při ovlivnění ilegální drogou je zastáván tzv. analytický princip** – přítomnost ilegální drogy či jejích aktivních metabolitů v krvi řidiče prokazuje jeho ovlivnění touto látkou. Krev je vhodným materiálem k detekci drog jen několik hodin po dávce, moč několik dní. Koncentrace látek a jejich metabolitů bývá v moči podstatně vyšší ve srovnání s krví, průkaz drog v moči je jednodušší, nelze ho však dávat do přímého kontextu s aktuálním ovlivněním. Podkladem pro hodnocení stavu **osoby jsou jednoznačné výsledky systematické toxikologické analýzy (screening/záchyt/detekce, navazující konfirmace specifickou a dostatečně citlivou metodou a případná kvantifikace individuálních substancí). Soudně toxikologické laboratoře se pravidelně zúčastňují mezilaboratorních porovnávacích testů zaměřených na stanovení specifikovaných látek v krevním séru pod garancí GTFCH/Gesellschaft für toxikologische und forensische Chemie (Společnost pro toxikologickou a soudní chemii) a vykazují se certifikátem úspěšnosti.**

Smyslem sdělení je upozornit na funkční a v praxi plně vyhovující model přístupu k dané problematice ve SRN. Německá policie si začala uvědomovat souvislost silničních dopravních nehod s užíváním drog od r. 1993–94. K plošnému zavedení screeningových kontrol moči řidičů v Bavorsku (počet obyvatel cca 11 milionů) došlo od r. 2000. **Při každé dopravní nehodě je rutinně zjišťováno možné ovlivnění řidiče alkoholem**. **Přítomnost drog v těle řidiče (eventuálně psychotropních léků) se zjišťuje pokud vznikne podezření na jejich zneužití/užití**. V případě, kdy policie kontroluje řidiče, který je evidován v centrální policejní databázi osob pro konzumaci/výrobu drog, nechá u něho vždy provést odběr krve i když jde o náhodnou silniční kontrolu. *Školení policie* zahrnuje seminář v délce jednoho týdne, v dané lokalitě ho zajišťuje Institut für Rechtsmedizin der Universität Erlangen-Nürnberg. Školení provádí soudní lékaři, toxikologové a psychiatři. Přednášena je problematika drog i léků majících vliv na schopnost řízení motorového vozidla. Následuje výukový blok pro maximálně deset lidí v délce 3,5 hodiny v budově policie Weiden i. d. OPf, které zajišťuje policejní komisař zabývající se drogovou problematikou. Všichni policisté ve SRN provádějící silniční kontroly mají toto školení povinné.

Možné *ovlivnění řidiče motorového vozidla alkoholem* je při silniční kontrole orientačně zjišťováno některým z mobilních

proLékaře.cz | 21.11.2026

analyzátorů dechu (vybavených elektrochemickým senzorem) – Dräger Alcotest 7410 Plus, Dräger Alcotest 7410 Plus com, Dräger 6510, Dräger 6810 Alcotest, Dräger Alcotest 7510. Pokud je **dechová zkouška pozitivní – ve SRN hladina 0,50 ‰ a vyšší** – řidič je převezen na policejní stanici. Tam je provedeno dvojí měření stacionárním, analyticky přesnějším, dechovým analyzátorem Alcotest 7110 Evidential. Tento přístroj je vybaven dvěma nezávislými měřícími systémy (elektrochemický a IR detektor) a současně měří teplotu vydechovaného vzduchu. Vyšetření je dobrovolné a smí ho provádět pouze policista s příslušným certifikátem. Před jeho provedením je řidiči vysvětlen účel a postup. V případě, že s provedením dechové zkoušky řidič nesouhlasí (ať při kontrole na silnici nebo na policejní stanici), provede se u něho odběr krve – dobrovolný nebo vynucený. **Na rozdíl od ČR je ve SRN právně zakotven institut vynuceného odběru krve. O přestupek se ve SRN jedná, pokud naměřená hodnota dechovým analyzátorem Alcotest 7110 Evidential se pohybuje v rozmezí 0,50–1,09 ‰**. Při naměřené vyšší hodnotě se vždy provede odběr krve. Řidič je potrestán pokutou 500 ∈ + připsáním 4 bodů + zákazem řízení na 1 měsíc/odebrán ŘP + je zaevidován do centrální policejní databáze osob. **O trestný čin se jedná, pokud je zjištěna hladina alkoholu v krvi 1,10 ‰ a vyšší – počátek absolutní neschopnosti k řízení motorového vozidla**. **Soudy ve SRN považují za důkaz pouze zjištěnou hladinu alkoholu v krvi (výsledek zkoušky dechovým analyzátorem, včetně přístroje Alcotest 7110 Evidential, není důkaz).** Výsledek měřením přístrojem Dräger Alcotest 7410 nebyl nikdy, a to ani v přestupkovém řízení, považován za důkaz. Před vybavením policejních stanic dechovým analyzátorem Alcotest 7110 Evidential byla i pro přestupkové řízení důkazem pouze zjištěná hladina alkoholu v krvi. **Základním problémem dechových analyzátorů je správnost kvantitativní interpretace**. Jedním z požadavků mezinárodní vědecké konference Breath Analysis in Physiology and Medicine, která se konala v Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR v září r. 2006, bylo stanovit přesná pravidla pro odběr vzorku dechu. **Technika odběru vydechovaného vzduchu má zásadní vliv na koncentraci látek v měřeném vzorku**, neboť složení vydechovaného vzduchu je ovlivněno řadou fyziologických faktorů.

Vznikne-li *u řidiče podezření na ovlivnění drogou*, provede policie **screeningový test moči** (používán je MAHSAN-DrugInspector I-Schnelltest mit 5 Testlinien/Substanzen: THC, OPI, COC, MET, AMP; zkušenosti s testem jsou velmi dobré, má prakticky 100% korelaci moč/krev). U muže, pokud to prostředí dovolí, je možné ho provést na místě. Žena je převezena na policejní stanici. Jde o dobrovolné vyšetření, k odběru moči se používají nádobky z umělé hmoty. Pokud řidič odmítne moč poskytnout, je nejdéle do 6 (8) hodin převezen k lékaři/do nemocnice k odběru krve, kterému se musí ze zákona podrobit. Policie před převozem provede vždy jeho tělesnou prohlídku (musí se kompletně vysvléci) a prohlídku všech věcí (hledá drogy, pomůcky k jejich výrobě/užití apod.). V případě, kdy řidič screeningový test odmítne, policie dá do toxikologické laboratoře požadavek na vyšetření kompletního spektra drog. Pokud ho neodmítne, provádí se cílené vyšetření na pozitivní drogy. Policejní hlídka se spojí telefonicky s policejním ředitelstvím, aby získala informace z centrální policejní databáze osob, kde jsou evidováni všichni, kdo spáchali trestný čin nebo přestupek. Mezi další shromažďované údaje patří drogové delikty, zda se jedná o konzumenta drog, o HIV pozitivní osobu, o agresivního jedince atd. Policie po zastavení vozidla sleduje *všechny známky, které by mohly upozornit na možný pozitivní vztah osádky vozidla k drogám* – řidiče (např. věk pod 35 let, reakce zornic, vzhled – nepravenost, vyhublost, dredy); spolujezdce ve vozidle (např. evidovaní/známí konzumenti drog, evidence pro drogový delikt); ve vozidle/v kapsách oděvu nalezeny drogy/pomůcky potřebné k pro jejich výrobu/užití (např. lžíce, krátké dýmky, prázdné dózy od filmů/Kinder vajec); charakteristický zápach ve vozidle/z dechu (např. po kouření jointu), z vozidla se ozývá hlasitá/"dunící" hudba; na oblečení osob a v interiéru vozidla zjištěny motivy s drogovou tématikou (např. potisk trička s emblémem marihuany, samolepka drogy, logo drogy na mobilním telefonu). **Při nálezu drogy v autě je kontaktován příslušný státní zástupce**, který rozhodne o možnosti provedení domovní prohlídky a zajištění mobilního telefonu s vyhodnocením telekomunikačního provozu (získání kontaktů, sms zprávy s objednávkou drog apod.). V praxi existují situace, *kdy je obtížné možnost ovlivnění drogou odhalit*, neboť nemusí být žádné nápadné projevy, které by mohly policistu na první pohled zaujmout (na rozdíl např. od požití alkoholu, pro který je charakteristický zápach dechu). Osoba může být současně ovlivněna drogou a alkoholem, alkohol je pak mylně považován za jedinou příčinu zjištěných projevů chování. Policie při pozitivním screeningovém nálezu v moči vždy vyplňuje tříštránkový formulář „*Drogen im Strassenverkehr*" („Drogy v silničním provozu"). Zaškrtává se nabídnutá odpověď, všechny kolonky je možné doplnit a upřesnit. **Pro posouzení ovlivnění drogou mohou být nejdůležitější projevy chování řidiče během prvních minut po zastavení vozidla**. Pokud je u řidiče provedeno klinické lékařské vyšetření opožděně, projevy chování mohou být již zcela nenápadné nebo vůbec žádné/normální chování.

Formulář „Drogen im Strassenverkehr":

Jméno, příjmení, datum nar.; *Datum a čas kontroly*; *Místo kontroly*; *Popis deliktu* (např. dopravní nehoda, řízení pod vlivem drog); *AlcoTest* (orientační zkouška dechovým analyzátorem): datum a čas, výsledek (negativní, pozitivní-hodnota); *Drogenvortest* (screeningový test moči): druh testu (MAHSAN Diagnostika), datum a čas, výsledek (zaškrtnout negativní, positivní-druh drogy/drog); *Urinprobe* (zkouška moči): datum a čas, *Blutprobe* (z*kouška krve*): datum a čas.

Chování při jízdě: Zaviněna dopravní nehoda; jízda na červenou; příliš vysoká rychlost jízdy; nedání přednosti v jízdě; klikatá jízda; jiné porušení pravidel silničního provozu.

Chování při zastavení: Pozdní reakce na pokyn k zastavení; pokyn k zastavení nerespektován; snaha o ujetí.

Chování při vystupování a celková koordinace pohybů: Nevystupuje nebo se zamkne; nedokáže reagovat na pokyny; není schopen otevřít dveře; neudrží se v klidu (hyperaktivní, roztržitý); chytá se a přidržuje různých předmětů; výrazné poruchy motoriky; téměř stále se opírá o vozidlo; zpomalené pohyby.

Nálada a celkové chování: Apatie; bezdůvodná rozjařenost; agresivita; přílišná ustrašenost a bázlivost; euforie; lhostejnost; těžkopádnost; neklid; nervozita; deprese.

Myšlenkový a řečový projev: Špatné vnímání prostoru (např. špatné odhadování vzdálenosti); není schopen reagovat na více pokynů zároveň; nelogické uvažování; špatné vnímání času; těžkopádné myšlení; halucinace; zmatenost/dezorientovanost; přeskakování z myšlenky na myšlenku; stále něco zapomíná; nejasná výslovnost; udávání nesmyslných údajů; nezadržitelný „proud" řeči.

Tělesné znaky: Celkový tělesný stav (neupravenost; vyhublost; zanedbanost; předčasně starý výraz; velká kazivost zubů). Tělesné reakce („bezdůvodné" pocení; „bezdůvodný" pocit chladu; zrychlené dýchání, zpomalené dýchání, drbání se). Další zjištění (vpichy; olizuje si často rty; pupínky; vředy na kůži; zarudnutí obličeje).

Oči/zornice: Světelná situace během kontroly (denní světlo, soumrak/svítání, tma; osvětlení v interiéru). Zornice (zvětšené; zmenšené). Reakce zornic – test s rozsvícenou baterkou (rychlá/normální reakce na světlo; pomalá reakce na světlo).

Chování během celé policejní kontroly: Trvání kontroly: datum, od – do (hod.). Chování osoby během celé kontroly bylo (stále stejné; postupně se měnící – jakým způsobem?).

Konzumace omamných látek: Policii známý konzument drog; ve vozidle jsou kromě řidiče konzumenti drog; ve vozidle nalezeny drogy; ve vozidle pach marihuany/hašiše; ve vozidle nalezeny pomůcky užívané při konzumaci/výrobě drog; pach marihuany/hašiše v dechu řidiče.

Patologie 4-09 12.10.2009 14:31 Str. 58
proLékaře.cz | 21.11.2026

Další zjištění – pro doplnění případně použít zvláštní list (např. údaje o dopravní situaci, počasí, viditelnosti, komentáře řidiče k užití drogy, ke svému chování; nalezeným lékům).

Místo, Datum, Podpis kontrolujícího policisty

Do toxikologické laboratoře ústavu soudního lékařství posílá policie s biologickým materiálem tiskopisy: Žádost o vyšetření/zjištění alkoholu v krvi; Žádost o vyšetření/zjištění drog v krvi; Lékařská zpráva o klinickém vyšetření osoby (v ČR se používá tiskopis Žádost o lékařské a toxikologické vyšetření osoby při podezření z ovlivnění návykovou látkou); vyplněný formulář "*Drogen im Strassenverkehr*"; screeningový test v moči. Ve **znaleckém posudku** se uvádí: I. shrnutí situace/okolností (popis děje, výsledek screeningového vyšetření na místě kontroly – alkohol, drogy); II. Údaje z klinického lékařské vyšetření; III. Údaje z policejního formuláře; IV. Výsledek laboratorního toxikologického vyšetření; V. Posudek (účinky drogy/drog ve vztahu k zjištěné hodnotě, v závěru musí být vždy uvedeno, zda zpracovatelé posudku souhlasí se závěrem policie). **Znalecký posudek vypracovává a podepisuje toxikolog společně se soudním lékařem (Institutsdirektor) a musí v něm být uvedeny a zhodnoceny všechny skutečnosti – policejní, lékařské, toxikologické.**

V novelizovaném znění silničního zákona (platí od února 2009) jsou *pro přestupek uvedeny minimální tabulkové hladiny drog v krvi* (analytické hraniční hodnoty):

- Cannabis:
  Substanz: Tetrahydrocannabinol/THC — 1 ng/ml (0,001 mg/l)
- Heroin, Morphin:
  Substanz: Morphin — 10 ng/ml (0,01 mg/l)
- Kokain:
  Substanz: Benzoylecgonin — 75 ng/ml (0,075 mg/l)
- Amphetamin:
  Substanz: Amphetamin — 25 ng/ml (0,025 mg/l)
- Desinger-Amphetamin:
  Substanz: Methylendioxymethamphetamin (MDMA) — 25 ng/ml (0,025 mg/l)
  Substanz: Methylendioxyethylamphetamin (MDE) — 25 ng/ml (0,025 mg/l)

Pro trestný čin minimální tabulkové hladiny drog v krvi nejsou stanoveny. **Rozhodující je, zda řidič je drogou ovlivněn**. Projevy ovlivnění musí být dokumentovány (např. zaviní DN, projede křižovatku na červenou, neudrží směr jízdy/kličkuje s vozidlem po silnici). Tato právní úprava trestního zákona má na zřeteli skutečnost, že účinek drogy je silně individuální a že není jednoznačný vztah mezi ovlivněním a koncentrací účinné látky v krvi. **Řízení vozidla s minimální nebo vyšší než tabulkovou hladinou drogy v krvi bez projevů ovlivnění je posuzováno jako přestupek**. **Při řízení vozidla s nižší než minimální hladinou drogy v krvi, kdy jsou ale u řidiče pozorovány známky ovlivnění, jedná se o trestný čin**. Trest v případě přestupku a prvního záchytu: pokuta 500 ∈ + připsání 4 bodů + zákaz řízení na 1 měsíc (odebrán ŘP) + zaplatí všechna vyšetření + je zaevidován do centrální policejní databáze osob. Při druhém a dalším záchytu: pokuta 1000 ∈/1500 ∈ + připsání 4 bodů + zákaz řízení na 3 měsíce (odebrán ŘP) + zaplatí všechna vyšetření. Zároveň je zasláno *upozornění příslušnému odboru Magistrátu* (v ČR odbor dopravně správních agend), který řeší otázku nezpůsobilosti osoby k řízení motorového vozidla. **Nezpůsobilost v případě tzv. tvrdých drog (heroin, morphin, kokain, amphetamin, metamfetamin) je dána vždy již při prvním záchytu, u tzv. měkkých drog (cannabis) až při opakovaném záchytu**. *Pokud osoba s odebraným řidičským průkazem chce znovu získat řidičské oprávnění* – musí zaplatit lékařské vyšetření, zda není na droze závislá; musí zaplatit a úspěšně zvládnout medicínsko-psychologické testy a musí zaplatit a znova úspěšně absolvovat celý řidičský kurz. Při nálezu *kombinace alkohol-droga nebo droga-droga v krvi* je postih řidiče odstupňován podle jednotlivých hladin:

1. Hladina alkoholu v rozmezí 0,25–0,54 mg/l a hladina drogy vyšší než tabulková.
2. Hladina alkoholu v rozmezí 0,25–0,54 mg/l a hladina drogy nižší než tabulková.
3. Hladina alkoholu nižší než 0,25 mg/l a hladina drogy vyšší než tabulková.
4. Hladina alkoholu nižší než 0,25 mg/l a hladina drogy nižší než tabulková.
5. Kombinace droga-droga vyšší než tabulková.
6. Kombinace metamfetamin a amfetamin (s upozorněním, že methamfetamin se metabolizuje na amfetamin).

Řízení motorového vozidla v silničním provozu vyžaduje vždy vyšší úroveň integrace psychosenzomotorických funkcí. Při zjišťování a hodnocení stupně ovlivnění řidičů motorových vozidel návykovou látkou je nutné souhlasit s názorem německé strany, aby mezi jednotlivými státy EU, a zvláště mezi sousedními státy, byla přijata taková legislativní opatření, která budou stejně účinná. *Jakákoliv benevolence společnosti v tomto směru, s možností právní ekvilibristiky ve vztahu k drogám – včetně alkoholu, je neodpovědným a chybným řešením*. **Základním krokem v našem právním řádu by mělo být zakotvení institutu vynuceného odběru krve**, který by podstatně zúžil prostor pro vytváření důkazní nouze a vedl k respektování zásad forenzní toxikologie. A tento krok může být pouze politickým rozhodnutím.

LITERATURA

1. **Balíková, M.:** Stanovisko České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP k posuzování ovlivnění řidičů návykovými látkami jinými než alkohol (tzv. drogami). Bulletin Národní protidrogové centrály, 2001, roč. VII, č. 2, s. 12.
2. **Balíková, M., Valenta, V.:** Výskyt drog v dopravě, toxikologické důkazy. Bulletin Národní protidrogové centrály, 2002, roč. VIII, č. 4, s. 21–32.
3. **Balíková , M.:** Forenzní a klinická toxikologie, Laboratorní toxikologická vyšetření. Praha: Galén, 2004, s. 9–10.
4. **Balíková, M.:** Způsobilost k řízení a návykové látky. Adiktologie, 2008, roč. 8, č. 3, s. 199–201.
5. **Balíková, M., Huestis, M., A.:** Forensic Aspects of Pharmacokinetics and Pharmacodynamics of Cannabinoids: Assessment of Traffic Safety. Adiktologie, 2008, roč. 8, č. 3, s. 218–235.
European Legal Database on Drugs
http://eldd.emcdda.europa.eu/html.cfm/index19034EN.html

Adresa pro korespondenci:
MUDr. Miroslav Dvořák
Ústav soudního lékařství LF UK
Karlovarská 48
301 66 Plzeň